

Ismijiet u Laqmijiet ta' Nhaw fil-Birgu.

Lorenzo Zahra

Fl-imghoddi, il-Birgu taghna ma kellux ismijiet fit-toroq bhalma ghandna illum. Dan jidher mill-fatt li meta l-Kappillan kien idur il-familji biex jara l-istat ta' l-erwieh tal-parrucani tieghu, kien jirregistrahom bl-alfabett. Hekk sar sa l-ahhar tas-seklu 1800, meta mbaghad bdejna nisimghu bil-pjazza, bl-inhaw tal-bieb ewlieni, u bi kwartieri ta' bini.

Infatti, fis-sena 1780-81 niltaqghu mal-inhaw tal-kunvent, tas-sur, tas-sur tal-bandiera, tal-monasteru l-qadim, l-inhaw lejn Kastilja, l-Mandragg, u l-habs ta' l-Isqof. Imma dik il-habta bdeu jittfacaw xi ismijiet ta' toroq, bhal: Triq San Filippu, Triq Sant'Antnin, Triq Alessandrija, u Triq il-Palazz tal-Gvernatur. Mal-migja ta' l-Inglizi bdejna nsibu l-ismijiet tat-toroq b'mod regolari. Hekk, fis-sena 1808 kellna dawn l-ismijiet:

Strada della Chiesa Parrociale S. Lorenzo,
Strada Irlandeze (mlaqqma Ta' Zwejta),
Strada Dietro il Convento,
Strada della Porta Maggiore,
Strada del Bastione dello Standardo, o di San Giovanni,
Strada Alessandina,
Strada Palazzo del Vescovo,
Strada di Castiglia - Brittanica,
Strada del Palazzo Inquisitoriale,
Strada Maestrale,
Strada Tramontana,
Strada Libeccio,
Strada Levante,
Strada dietro il Quartiere,
Strada del Monastero,

Strada S. Scolastica,
La Prima Zenqa,
La Seconda Zenqa,
Strada S. Filippo,
Strada Miratore,
Strada Priggione,
Strada S. Antonio,
Strada S. Giorgio,
Strada Desain,
Strada Antica, u
Strada Mandraggio.

Izda mbaghad kellna l-laqmijiet ta' l-inhaw, uhud nafu hom sewwa, imma li issa bit-tibdil qed jghosfru. Hawn se nsemmuhom u se nispegaw f'it fil-qosor:

1) Il-Ballett: F'tarf Triq S. Lawrenz lejn in-naħa ta' Sant'Anglu fejn jinghad li beda l-Karnival.

2) L-Imgarraf: Illum it-Telgha tal-Bieb Ewlieni. Billi l-inhaw ggarrfu wara l-ispluzzjoni tal-1816, il-post hekk gie msejjaħ.

3) Il-Hawli: Jinghad li hemm kienet tghix familja b'dan il-laqam, u li aktarx kienet Żabbarija.

4) Il-Prexxa: Is-sur ta' wara l-Iskola Lorenzo Gafa. Dan ghaliex it-Torok fl-Assedju nifdu s-sur u daħlu fl-ewwel parti billi ghamlu fetha.

5) Il-Fortini: Illum *St. Lawrence Parade Ground*. Dan sar meta fil-Birgu kellna ghadd ta' suldati li ghamlu dan il-post għall-parati militari.

6) It-Toqba l-Qadima : *Infirmery Sally Port*. Bieb zghir lejn il-baħar mnejn kienet tinghata l-ghajnuna lid-difensura ta' Sant'Antnin fl-Assedju. Kienet saret toqba fis-sur.

7) It-Toqba l-Gdida: *Bighi Sally Port*. Din saret meta l-gholja ta' Bighi saret sptar navali lejn is-sena 1830, u biex isir passagg kienet saret toqba fis-sur biex isir tragitt bil-baħar.

8) Il-Mandragg ta Sant'Anglu: Il-Boat Cambre ta' bejn il-Birgu u Sant'Anglu kienet hekk imsejha ghax kienet kenn għad-dghajjes u bcejjeħ tal-baħar. Il-post kien ukoll magħruf bhala x-

9) Xatt tan-Nazzarenu.

10) Il-Mandragg: Hekk kienet imsejha *Strada Antica*. Kienet *slum area* tassew qadima u qabel sar is-sur t'Allemanja kien post fejn jingibdu l-opri tal-baħar.

11) Il-Mina tal-Kapuċċini: *Gate of Auvergne* jew *Porta d'Alvernia* li taghti għall-kunvent tal-Kapuċċini.

12) Il-Mina tal-Qassatat: Kienet il-mina ta' hdejn il-*Cafe' Riche* li nqerdet meta fl-1947 saret fetha fis-swar biex thaffef it-traffiku lejn il-Kalkara. Quddiemha kien hemm foss u pont tal-gebel.

13) Fuq il-Fosos: Wara Sant'Anglu fejn kien il-habs ta' l-Isiera kien hemm il-fosos tal-qamħ li minnhom il-post ha l-laqam.

14) Is-Sur tal-Kurdara: Triq it-Torri San Gwann. Dan billi f'dan il-post kienu jaħdmu l-hbula fuq il-pjattaforma li fl-1950 tnehiet.

15) It-Torri ta' l-Istandard: It-Torri San Gwann hekk kien imlaqqam, filwaqt li anke t-torri ta' Sant'Anglu li l-Inglizi laqqmuh *Saluting Battery* kien originarjament torri ta' l-Istandard.

16) Fejn sabu s-Sinjur: *Couvre Porte* billi hemm instab il-pissidi misruq mill-knisja ta' Santa Tereza f'nofs is-seklu 19.

17) L-Arches: Dan il-post jinsab taħt *Couvre Porte* fejn hemm l-imħażen mibnija mill-Ammiraljat. Dawn saru fil-bidu tas-seklu 19.

18) It-Triq tal-Lunzjata: Hekk aktarx magħrufa *Main Gate Street*.

19) It-Triq ta' l-Iskola: Dik li fi żmien l-Ordni kienet *Strada di Castiglia*, fi żmien l-Inglizi saret *Strada Brittanica*; u issa saret Triq Hilda Tabone. Fit-triq kienet l-iskola li wara sarte il-fabbrika ta' l-ghamara tan-Naru.

20) Triq ta' Lhud: *Old Governor's Palace Street* dari kienet il-*Ghetto* tal-Lhud u hekk baqghet imlaqqma.

21) Il-Pjazza: Qatt ma kienet misraħ ghax dejjem kienet il-post fejn jigu mlaqqa' s-suldati għad-difiza tal-belt.

22) Il-Pjazzetta: Kienet il-post fejn jiltaqghu in-nies tal-Birgu.

23) Hobza u Tuba: Kien fejn illum huwa l-Access mibni mill-Inġinier Ingliz. Hemmhekk, xi zghazagh Maltin kienu jmorru suldati għal biss xi granet, kemm jaqilghu x'jieklu.

24) Fuq San Filippu: Dari l-inhaw tal-Knisja ta' San Filippu hekk kienu msejha.

25) Ix-Xghira: Hekk kienet imsejha Pjazza Santa Margerita.

26) **Id-Dahla:** Fil-pjazza kellna d-dahla li proprjament kienel Strada Desain.

27) **Is-Suq tal-Hut:** Ilium Fosse Street billi dari kien hemm suq tal-hut li sar fl-ahhar snin tas-seklu 19,. Ilium saru garaxxijiet. Hawnhekk wie ed isib bini msejja **Ir-Rukella** imma li dari kien mag ruf b ala **Id-Dwana I-Qadlma**.

28) **It-Trlq ta' Falzuna:** Li kienet **Strada Nuova**, issa Triq Pa ifiku Scicluna.

29) **Il- enna:** Wara l-Oratorju tad-Duluri, jew kif imsejjah ukoll, tal-Kur ifiss, hemm kamra fejn dari kienu jintrefg u il-vari tal-Gimgha l-Kbira u li jg idulha il-òenna.

30) **L-Ghar tal-Pa i:** Ta t is-sur tal-Posta ta' l-Ingilterra kien hemm dan l-g ar fejn kienu jg umu il-pa l tal-Gran Mastru.

31) **Ix-Xatt I - ghr:** Billi meta ew l-Ingli i adu x-xtut kollha, kienu allewlna xatt g ir quddiem il-knisja ta' **San Lawrenz** fejn dari

kien il-pont tal-lane .

32) **Ix-Xatt tal-Karmnu** Quddiem il-knisja tal-Karmnu. Ilium ghalquh ghall-poplu tal-Birgu.

33) **Is-Sur tal-Miratur:** Wara l-Labatija, parti mis-sur tal-Posta t'Allemanja. Xidrabi l-post jissejjah ukoll **Is-Slmenta**.

34) **Ras Il-KneJjes:** Qabel ew il-Kavallieri, fejn tinsab il-parro a hekk kien imsejjah billi kien imiterju b'ghadd ta' kappelli zghar. Imma dan skond ma kiteb Bosio.

35) **Il-Blata:** Taht is-sur ta' Kastilja. Di grazzjament ilium maqjel ghall-annimali. Jghidulu i **-Zoo** ta' Malta.

36) **L-Infetti:** Isem komuni f bosta nhawi fejn dari kien ikun imiterju g all-mejtin bil-pesta. Fil-Birgu Hum il-post sarskola tal-Gvern imsejha Santu Rokku billi hekk kien imsejjah l - imiterju.

37) **It-Tara tal-Bdoti:** Dari fuq is-sur tat-Toqba, int u nie el minn Triq San Filippu, hekk kien imsejjah ghax kienu jiltaqghu

liemm il-bdoti lal-Port.

38) **It-Tara tat-TalJarti:** Fi Triq Santa Skolastika hemm tara dejjaq ghal fuq is-sur tat-toqba li hekk kien imsejjah.

39) **Palazz Battina:** Fi Triq **San Giorgio**. Il-palazz tan-nobbli Testaferrata ha t-titlu tas-Sinjura Bettina li kienet wahda mid-dami tar-Re ina ta' Napli.

40) **Il-Palazz tas-Sinjura Katln:** Dan ingered fil-gwerra u minfloku nbnew id-djar. Kien palazz ta' familja nobbli li serva bhala kunvent, u fabbrika ta' l-ghamara tal-familja msejjha "Ta' Ghattan".

41) **It-Triq ta' wejta:** Hekk kienet maghrufa **Strada Irlandese** li issa saret Triq Lorenzu Dyer.

42) **L-Abatija I-Qadlma.**

Vittoriosa,